

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
TEISĖS GRUPĖ

IŠVADA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO 40,
226, 431, 488, 573, 575, 589, 590, 592, 603, 608, 611, 613, 620, 621, 629, 640, 642, 644, 651
IR 653 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO (toliau – Projektas)
(TAP NR. TAP-18-1475; TAIS NR. 18-9710(2))**

Nr.

Vilnius

Įvertinę Projekto atitiktį Konstitucijai, įstatymams ir teisės technikos reikalavimams, teikiame šias pastabas ir pasiūlymus:

1. Projekto 2 straipsnyje siūloma *didinti* administracinę baudą (aukštutinę ribą daugiau nei du kartus) už neteisėtą daiktų ir reikmenų įnešimą, perdavimą ar bandymą juos perduoti laisvės atėmimo vietose, sulaikytųjų sulaikymo vietose laikomiems asmenims arba neteisėtą daiktų ir reikmenų gavimą iš šių asmenų. Projekto aiškinamajame rašte nurodoma, kad dabar egzistuojančios baudos neatgraso nuo tokių pažeidimų darymo, tačiau nėra atskleista, kokia dalis paskirtų baudų yra sumokama ar išieškoma, ar yra užtikrinamas atsakomybės neišvengiamumo principas, kaip siūlomos baudos koreliuoja su už kitus administracinius nusižengimus numatytų baudų dydžiais. Siūlytume šiuo aspektu patikslinti Projekto aiškinamąjį raštą.

2. Įvertinus Projekto aiškinamajame rašte išdėstytus praktikoje pasitaikančius atvejus dėl Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso (toliau – ANK) 603 straipsnio nuostatų, kad transporto priemonės savininkas (valdytojas) privalo užtikrinti, kad transporto priemonė nebūtų parduota ar kitaip perleista kitiems asmenims taikymo trūkumų, t. y. kai transporto priemonės vertingiausios dalys yra parduodamos, tyčia sunaikinamos ar pan., Projekto 3 straipsniu siūloma ANK 431 straipsnio 3 dalies pakeitimo formuluotė „*sumažinta jos vertė pakeičiant komplektaciją*“ stokoja teisinio apibrėžtumo, kyla abejonių dėl jos įrodinėjimo ir pagrindimo, be to, nėra apibrėžta apie kokią transporto priemonės vertę yra kalbama, kokie yra kiekybiniai kriterijai, kad asmens veiką būtų galima kvalifikuoti kaip administracinį nusižengimą. Šiame kontekste siūlome tikslinti minėtą formuluotę konkretizuojant jos turinį.

3. Projekto 5 straipsniu keičiamo ANK 573 straipsnio 4 dalyje siūloma nustatyti galimybę administracinių nusižengimų bylas ne teismo tvarka nagrinėjančiai institucijai šaukimus, pranešimus ir procesinius dokumentus įteikti elektroninėmis priemonėmis. Tačiau sistemiškai

vertinant ANK 573 straipsnio 4 dalį, jos turinys yra skirtas teismo siunčiamų dokumentų įteikimo būdui. Be to, minėtos dalies paskutiniame sakinyje nustatyta, kad teismo dokumentų įteikimo elektroninių ryšių priemonėmis tvarką ir formą nustato teisingumo ministras. Tačiau nėra detalizuojama, kas nustato administracinių nusižengimų bylas ne teismo tvarka nagrinėjančių institucijų dokumentų įteikimo elektroninių ryšių priemonėmis tvarką ir formą. Siūlytume patikslinti Projektą ir įvertinti, ar nebūtų tikslinga nuostatą dėl administracinių nusižengimų bylas ne teismo tvarka nagrinėjančių institucijų dokumentų įteikimo elektroninių ryšių priemonėmis dėstyti atskiroje ANK 573 straipsnio dalyje.

4. Projektu siūloma nustatyti naują Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau – Kalėjų departamentas) ir jam pavaldžių įstaigų pareigūnų funkciją – surašyti administracinių nusižengimų protokolus. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 12 straipsnyje nuteistiesiems yra nustatyta bendrojo pobūdžio pareiga vykdyti įstatymų reikalavimus ir laikytis jiems nustatytų elgesio taisyklių, už kurių nesilaikymą taikoma *speciali atsakomybės rūšis* – nuobauda, kuri turi įtakos asmens teisinei padėčiai bausmės vykdymo metu. Sistemiškai vertinant ANK, Bausmių vykdymo kodekso ir Lietuvos Respublikos suėmimo vykdymo įstatymo nuostatas, kyla klausimas dėl šių normų suderinamumo ir jų konkurencijos. Pažymėtina, kad tiek ANK, tiek Bausmių vykdymo kodeksas ir Suėmimo vykdymo įstatymas nustato tam tikras elgesio taisykles asmenims ir sankcijas už jų nesilaikymą. Šiuo aspektu atkreiptinas dėmesys į tai, kad ANK nuostatos yra bendroji norma (*lex generalis*), o Bausmių vykdymo kodekso ir Suėmimo vykdymo įstatymo nuostatos yra specialiosios normos (*lex specialis*), kurios taikomos tik tam tikrą statusą turintiems asmenims (nuteistiesiems ir suimtiesiems). Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, kad principo *lex specialis derogat legi generali* esmė ta, kad, esant bendrosios ir specialiosios normų konkurencijai, yra taikoma specialioji norma (Konstitucinio Teismo 2000 m. spalio 18 d., 2008 m. sausio 21 d., 2008 m. kovo 15 d. nutarimai). Dėl šių aplinkybių, mūsų vertinimu, ANK nuostatos neturėtų būti taikomos specialųjį statusą turintiems asmenims (nuteistiesiems ir suimtiesiems).

4.1. Bausmių vykdymo kodekso 110 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatyta, kad laisvės atėmimo bausmę atliekantys nuteistieji privalo tausoti pataisos, švietimo ar profesinio mokymo įstaigos, turtą, šio kodekso 110 straipsnio 2 dalies 3 punkte nurodyta, kad laisvės atėmimo bausmę atliekantiems nuteistiesiems draudžiama įsigyti, gaminti, platinti ar vartoti alkoholinius gėrimus ar jų surogatus, narkotines, psichotropines ar kitas psichiką veikiančias medžiagas, vartoti be gydytojo leidimo medikamentus, naudoti toksines priemones, tokios nuostatos iš esmės atitinka atitinkamai ANK 115 straipsnio ir ANK 71, 137 ir 485 straipsnių dispozicijose nurodytų administracinių nusižengimų sudėtis. Atsižvelgiant į tai, kad Projekte ir šiuo metu galiojančioje Bausmių vykdymo kodekso redakcijoje nėra nuostatų apibrėžiančių ANK ir Bausmių vykdymo kodekse numatytos

atsakomybės atribojimą, darytina išvada, kad tam pačiam asmeniui būtų galima skirti nuobaudą pagal ANK ir Bausmių vykdymo kodeksą. Mūsų vertinimu, Bausmių vykdymo kodekse nurodytų nuobaudų ir administracinių nuobaudų skyrimas tam pačiam nuteistajam už tuos pačius neteisėtus veiksmus *pažeis* dvigubo baudimo draudimo (*non bis in idem*) principą, įtvirtintą Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos protokolo Nr. 7 4 straipsnyje, taip pat Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio penktojo dalyje („Niekas negali būti baudžiamas už tą patį nusikaltimą antrą kartą“). Šios pastabos reikšmingos ir dėl Suėmimo vykdymo įstatymo nuostatų taikymo.

4.2. Bausmių vykdymo kodekso 9 straipsnyje įtvirtintas teisingo ir progresyvaus bausmių atlikimo principas, kuris reiškia, kad nuteistųjų teisinė padėtis, *atsižvelgiant į jų elgesį* bausmės atlikimo metu, *nustatytų pareigų ir draudimų laikymąsi*, požiūrį į darbą ir mokymąsi, reagavimą į psichologinį poveikį ir socialinės reabilitacijos priemones, Baudžiamojo kodekso, Baudžiamojo proceso kodekso ir šio Kodekso nustatyta tvarka gali būti švelninama arba griežtinama. Šiame kontekste būtų neapibrėžta administracinės nuobaudos reikšmė nuteistojo teisinei padėčiai bausmės atlikimo metu, todėl atitinkamai turėtų būti koreguojamas ir Bausmių vykdymo kodeksas.

4.3. Teisingumo ministro 2014 m. kovo 6 d. nutarimu patvirtintų Kalėjimų departamentui pavaldžių įstaigų nuostatuose nurodyta, kad Kalėjimų departamento pavaldžių įstaigų tikslas yra vykdyti kardomąją priemonę – suėmimą, arešto bausmę ir laisvės atėmimo bausmes asmenims, kuriems bausmę paskirta atlikti kalėjime, pataisos namuose arba atvirojoje kolonijoje. Mūsų vertinimu ANK 76 (*Alkoholinių gėrimų nupirkimas ar kitoks perdavimas jaunesniems negu dvidešimt metų asmenims*), 77 (*Tabako gaminių nupirkimas ar kitoks perdavimas nepilnamečiams*), 108 (*Smulki vagystė, sukčiavimas, turto pasisavinimas ar iššvaistymas*), 109 (*Smulkaus neteisėtu būdu gauto turto įgijimas ar realizavimas*), 481 (*Nedidelis viešosios tvarkos pažeidimas*) straipsniuose numatytų administracinių nusižengimų tyrimas neatitinka Kalėjimų departamentui pavaldžioms įstaigoms nustatytų tikslų ir uždavinių.

4.4. Sistemiškai vertinant nuteistųjų teisinę padėtį, nuteistiesiems taikomus apribojimus ir ANK 23 straipsnyje išdėstytas administracinių nuobaudų rūšis, kyla klausimų, ar suimtieji ir nuteistieji turės galimybių sumokėti skirtas baudas, ar negalėjimas sumokėti paskirtos baudos neproporcingai nepablogins pažeidimą padariusio asmens padėties, ypač tais atvejais, kai priverstinis baudos išieškojimas bus nukreipiamas antstoliams, kaip bus realiai vykdoma administracinė nuobauda – viešieji darbai, ar tokios nuobaudos vykdymas nepareikalaus papildomų finansinių ir žmogiškųjų išteklių. Minėtus aspektus būtina įvertinti Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatyme įtvirtintų tikslingumo ir proporcingumo principų kontekste.

4.5. Be kita ko, Projekto aiškinamajame rašte nurodoma, kad Projekto 7 straipsnio 4 dalimi siekiama sutrumpinti administracinės atsakomybės taikymo terminus, sumažinti krūvį

policijai, tačiau aiškinamajame rašte nėra pateikta kiekybinių ir kokybinių rodiklių, kurie pagrįstų poreikį leisti administracinių nusižengimų teiseną pradėti, administracinių nusižengimų tyrimą atlikti ir administracinių nusižengimų protokolus surašyti Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų pareigūnams. Be to, aiškinamajame rašte nėra aptartas papildomų darbuotojų ir jų apmokymui reikalingų lėšų poreikis, nėra pateikta užsienio valstybių praktika dėl administracinių nusižengimų teisenos taikymo suėmimo ir bausmių vykdymo įstaigose.

Teisės grupės patarėjas

Žygimantas Daukša

Teisės grupės patarėja

Erika Vaivadienė